

Carte albă-mpăturată,
 Ca să mai stau doi ai fată.
 Și io iară i-am trimăs
 O carte albă cu flori,
 Că mai sînt în sat feciori.
 O carte albă cu struț,
 Că mai sînt în sat drăguți.
 Satu-i mare, feciori sînt,
 Și de gazdă, și de rînd.
 Și io unu mi-oi afla
 Și de ura lui n-oi sta.
 Colo gios între hotară
 Ieste-un nuc cu frunza rară.
 Și-n vîrșuțu nukului,
 Cîntă puiu cucului.
 Mai în gios, p-o rămure,
 Cîntă și o turture.
 Ș-o cîntat cît o cîntat,
 Ș-o prins a mă blăstăma,
 De-oi muri, să mor în foc,
 N-oi muri, să n-am noroc.
 De-oi muri, să mor în pară,
 De-oi trăi, să n-am tigneală.

4886

Trece mîndru cătănește
 Cu păru tomnit domnește
 -Unde meri, mîndruț, gătat?
 -La drăguța-nt-altu sat.
 -Poți mere, poți înturna,
 Că ți-i moartă drăguța.
 -Ori îi moartă, ori trăie,
 Io mă duc pînă la ie.
 De-o murit de doru meu,
 Ajuta-i-a Dumnezeu.
 De-o murit de-a altuia,
 Dumnezeu i-a ajuta.

(Codrea Ana)

4887

Vini-o-ar mîndru de-acasă,
 Curvă-i mă- sa și nu-l lasă.
 Curvă-i și căte bătrîna,
 Io-l aștept, mă-sa nu-l mîna.
 Când vre să zie la noi,
 Mă-sa-l întoarce-napoi.
 Când îi gata de zinit,
 Mă-sa-i pune cina-n blid:
 -Culcă-te, măi prăpădit!
 Când îi gata de plecat,
 Mă-sa-i pune țol pă pat:
 -Culcă-te, mă blăstămat.

Colecția prof. RODICA SIBIAN

Nașterea în Finteușul Mic

A te naște nu e o întâmplare ci este un mit.

În lumea satului tradițional venirea pe lume a unui copil este un prilej de mare bucurie pentru familie și de petrecere pentru colectivitate. Femeile care nu aveau copii mergeau la descântătoare sau se tratau singure cu leacuri din buruieni.

Complexul de practici care însoțesc nașterea este legat nu numai de nașterea propriu-zisă ci și de perioada sarcinii și lehuziei. Femeia însărcinată este supusă unui sistem întreg de interdicții. Aceste interdicții aparțin magiei negative și sunt de tipul să *nu faci* ca să se producă ceva nedorit. Ele au rolul atât de apărare atât a mamei cît și a copilului care urmează să se nască. A. Van Ghennep leagă aceste interdicții de credința primitivă în conformitate cu care femeia însărcinată este impură și această stare i se transmite și copilului. Iată câteva din aceste interdicții pe care le-am întâlnit și în Finteușul Mic:

- să nu se mire de lucruri urâte, ca să nu-i fie urât copilul;
- să nu poarte nimic în buzunar ca să n-aibă semne pe față sau pe cap;
- să nu mănânce fructe îngemănate ca să nu nască gemeni;

Foto: Colecția F. Săteanu, Portret de copil

Păcatul mărturisit îi pă jumătate iertat.

- să nu privească iepuri ca să nu nască copii cu gură de iepure.
Pentru cunoașterea sexului noului născut existau diferite practici. Iată câteva din Finteuș:

- atunci când o femeie termina de țesut, scotea fușteii din urzeală, încăleca pe ei și ieșea cu ochii închiși afară. Ajunsă în fața scărilor privea în curte: dacă vedea ființă de sex masculin, femeia căreia i se ghicea va avea băiat, iar dacă vedea ființă de sex femeiesc va avea fată. Sexul putea fi ghicit și după vise. Dacă femeia însărcinată visa flori va avea fată, iar dacă visa alte plante va avea băiat. În trecut femeile nașteau în condiții destul de grele. În general nașteau jos, mai rar în pat. Nașterea copilului jos e pusă în legătură cu practica amintită de Gennep *de-a încredința copilul Pământului – Mamă*. Există o moașă cu școală, dar erau chemate și altele fie din neam, fie prietene cu cele care nașteau. Moașa îngrijea copilul și lehuza timp de șapte – opt zile. La sfârșitul acestor zile ea primea un prosop și bani.

Prima scaldă

Multe credințe sunt legate de acest prim moment din viața copilului și multe dorințe sunt exprimate acum. În apa primei calde se puneau bani de argint, să fie copilul curat, busuioc, să fie frumos, cui, să fie viteaz. Apa de la prima scaldă e aruncată înainte de asfințitul soarelui, în grădină, la loc ferit. Se arunca la rădăcina unui arbore din grădină, deoarece se consideră că în vârful pomului stă sufletul omului, sau pe flori, ca să fie dragă la feciori sau dragă la fete. De asemenea în primele zile copilul nu putea fi lăsat singur în casă pentru că vin duhurile rele. Se pun copilului în leagăn diferite obiecte ca să-l protejeze: tămâie, usturoi, carte de rugăciuni.

În camera copilului putea intra oricine, dar la plecare era obligat să lase *somnu și țâța*. Astfel persoana străină care venea în casă lăsa un fir de păr sau o scamă și spunea îi las *somnu și țâța, să crească mare*. Ca să nu se deoache i se leagă la mână un șnur cu un bănuț. Dacă copilul era deocheat îl descânta mama sau moașa. Secvența care încheie șirul actelor rituale, de integrare a copilului în societate, este botezul.

Gennep vede în botez un act de separare de lumea anterioară și unul de integrare a noului născut în neam.

Botezul se face cât mai repede posibil, de obicei în zi de sărbătoare. În cazul în care copilul era bolnav se boteza, ca să nu moară păgân.

Deci, imediat după naștere, copilul slab se *uătrătește* de către moașă.

Aruncă pe el agheazmă, îi face semnul crucii de trei ori și îi dă obligatoriu numele de Ioan sau Maria. Cei *uătrățăți* sunt *socotiți botezați pe jumătate*. Sufletul celor neuătrățăți, la șapte ani își cere botezul, zdiară că a fost suflet nevinovat. Cei ce nu primesc botezul se zice că nu văd fața Domnului.

Dacă cei uătrățăți mureau erau îngropați într-o margine a cimitirului, în nici un caz între morminte. Nu puteau deveni îngeri, ci diavoli.

Botezul avea loc fie acasă, fie la biserică. La biserică îl ducea moașa și îl aducea nănașa. Ajunse acasă îl puneau pe masă *ca să fie om de frunte*, apoi îl puneau în *lădoi*, ca să tacă și apoi îl dădeau mamei. Când botezul are loc acasă, după terminarea lui se face sfeștania, cu caracter purificator. Stropindu-se cu agheazmă se previne agresiunea

Unde ai tu de plecat?
-La drăguță-nt-altu sat!

(Baten Măria)

4888

Spune-i, mândruț, lui mă-ta,
Să samâne bob în prag,
De-a vedea că bobu crește,
De luat ieie-și nădejde.
De-a vede că bobu sacă,
Spune-i mâne-ta să tacă,
Să ne mai iubim oleacă
Până ce ni-i lumea dragă.

4889

Zăs-ai, bade, zăs-ai, câne,
Că n-ai dragă ca pă mine.
Când îi coale de-ntomna,
Dat-ai cu alta mână
Și mi-ai rumpt inimioara.
Tu mi-ai rumpt-o, tu mi-o
leagă,
C-un sir de mătăasă albă.
Și o țâpă peste apă,
Nime să nu să priceapă
Că Ț-am fo' oarecând dragă.
De-i vide că să-nvârte,
Nu trage nădejdea me.
De-i vide că să cufundă,
Gată-te, mândruț, de nuntă.
Și io mândru m-oi găta,
Și de nu-i voia mă-ta.
Mă-ta și cu tată-tău
Pune-te-ar în copârșeu
Să-ți ducă doru ca ieu.
În copârșeu de uiagă,
Când le-a si lumea mai dragă
Să te-ngroape-n sântirim,

Să răsaie rozmolin,
Să răsaie sâmbăta,
Să mă-nstruț dumineca.

(Codrea Ana)

4890

Rău m-o blăstămat maica,
Înt-o luni dimineața,
Să mă leagăn ca frunza.
Ca frunza stejarului
Pă patu spitalului.
Spitalu-i o casă gre,
Nu-i besearecă ca ie.
În locu besericii
Scrișă-i poarta poticii.
În locu altariului
Scaunu medicului.
Zine medicu cel mare
C-un cuțât de operare,
C-un cuțât de-argint în mână,
Să mă taie la inimă.
-Du-te, doftore, înapoi
Io am dzâle de trăit,
Nu în spital de murit.

4891

Hei, măi mândruluțu meu,
Decât să tragi unde tragi,
Mai bine tri ai să zaci
Pă pătuț de scândurele
Înaintea casei mele.
Zâua mi-oi lucra lucru,
Noaptea ț-oi căta leacu.
Zâua-mi lucru lucrurile,
Noaptea ț-oi fa leacurile.

duhurilor rele. Se îngroapă trei pahare cu tămâie, sare, grâu, în trei colțuri ale casei.

După terminarea ceemonialului religios participanții se așează la masă. În față stau nănașii apoi rudele apropiate. La această festivitate fetele și feciorii nu aveau acces, participă numai oameni căsătoriți. Nănașii de la botez sunt de obicei care i-au cununat pe părinții copilului. Există totuși mai rar și situația când cheamă la botez alt naș decât cel de la nuntă. La masă seveau: mama copilului și neamurile. La acest uspăț nu era staroste. Răspunsurile le făcea unul dintre nănași. Mesenii urează copilului *să trăiască la mulți ani, să fie om de treabă* și îi dăruiesc copilului bani și îmbrăcăminte.

Dacă naștea mai înainte de termen și nașa nu era pregătită cu *crușmă*, copilul era măsurat cu nouă măsuri de ață care se puneau pe el. Era păstrată până când nănașa îi cumpăra crușma.

La uspăț participa și moașa. Ea trebuia spălată și ștersă cu un prosop, altfel, se spunea că *sunt mâinile nănașei în foc*.

Hina își plătește copilul la nănașă, îi face un colac, alături de care mai pune un dar. Se zice că dacă nu îl plătește, copilul se roagă numai pentru nănașă.

La petrecere se cântă, se dansează pentru a crea o atmosferă optimă, propice începutului de viață. Nu există un repertoriu de cântec specific acestui eveniment. Dacă nu-s ceterași se cântă din gură:

Da-u-ar Dumnezeu să deie

Să fete uăile mele

Tătă oaia două mnele

Să dau la hinile mele.

Petrecerea durează pînă după miezul nopții.

Nașterea e văzută ca un început absolut și toate fenomenele legate de acest eveniment au statutul gestului primordial repetat prin ritualizare în scopul influențării viitorului.

Graba strică treaba.